

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-12-76-81>

УДК 347.7

Уткіна М.С., Полулях О.В.
Сумський державний університет**«НОУ-ХАУ» ТА КОМЕРЦІЙНА ТАЄМНИЦЯ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ**

Анотація. На сьогодні інтелектуальна власність займає вагомe місце серед інших видів власності. Саме об'єкти інтелектуальної власності виходять на новий рівень свого існування та потребують детального й адекватного закріплення в законодавстві. Серед таких об'єктів вагомe місце займають «ноу-хау» та комерційна таємниця. В Україні існує проблема правового неврегулювання питань щодо «ноу-хау». Хоча науковці досить детально аналізують у своїх роботах правовий статус «ноу-хау», законодавець поки що не проявляє активність щодо його закріплення на законодавчому рівні. Для виділення ознак «ноу-хау» та розуміння його сутності в даній статті здійснено порівняльно-правовий аналіз «ноу-хау» та комерційної таємниці в Україні. Досліджено думки вітчизняних науковців з приводу відношення цих об'єктів до об'єктів права інтелектуальної власності. Проведено порівняння спільних і відмінних рис.

Ключові слова: ноу-хау, законодавство, інтелектуальна власність, конфіденційна інформація, комерційна таємниця, об'єкт права інтелектуальної власності.

Utkina Maryna, Poluliakh Oleksandr
Sumy State University**«KNOW-HOW» AND TRADE SECRET: COMPARATIVE ANALYSIS**

Summary. It was analysed the legal status of "know-how" and trade secret in Ukraine. Different approaches of native scientist were investigated as to the possibility of the attribution of the given objects to the objects of intellectual property law. It was made a comparison of common and distinct features. In today's Ukraine, in a financially unstable business environment, there is a competitive struggle between businesses to obtain the income of their businesses, which in a way relates to the ability to dispose of the results of the intellectual activity of a person, which also includes "know-how". However, despite the frequent use of "know-how" in everyday life, the procedure for its legal regulation and protection is not legally enshrined, thus creating problems that arise in practice. Since the codification of domestic civil law, no comprehensive scientific analysis of know-how has been conducted in Ukraine, although the analysis of theoretical concepts, provisions and recommendations outlined in the scientific literature has shown that a considerable range of know-how issues requires further research. The purpose of the article is to provide a general description and legal analysis and research of the know-how and trade secret categories, as well as their comparisons and relationships. It was made a conclusion that "know-how" is non-traditional intellectual property object. Today "know-how" is one of the most effective method of functioning of technique object. The position of the buyer, in which the object of equipment is purchased without "know-how", is popular and well-established, but at a lower price. In case the equipment object is acquired jointly with the "know-how", the amount of the purchase increases. It is very important for the buyer to buy a new technique with the possibility of its most efficient use, and in this way-together with the accompanying "know-how". It has some peculiarities. The main of them which were determined in the article are the next: 1) the privacy regime as a basis for providing legal protection; 2) the quasi-exclusive nature of the right to "know-how"; 3) lack of a procedure for protection, which is assigned, since no "know-how" provides a mechanism for certifying the right (registration) or explicit conditions of security.

Keywords: know-how, legislation, intellectual property, confidential information, trade secret, intellectual property law.

Постановка проблеми у загальному вигляді. У сучасній Україні в фінансово нестабільних умовах господарювання між суб'єктами підприємництва ведеться конкурентна боротьба за отримання доходу свого бізнесу, що певним чином стосується вміння належним чином розпоряджатися та використовувати результати інтелектуальної роботи людини, серед якої вагомe місце займає «ноу-хау». Не дивлячись на те, що «ноу-хау» часто використовується у повсякденному житті, правова процедура та порядок його використання, на сьогодні, досі законодавчо не закріплена, через що на практиці виникає ряд проблемних питань.

Після кодифікації вітчизняного цивільного законодавства в Україні не проводилося комплексного наукового аналізу проблем «ноу-хау», хоча аналіз викладених в науковій літературі теоретичних концепцій, положень і рекомендацій показав, що зазначене коло проблем, пов'язаних з «ноу-хау», вимагає подальшого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання щодо співвідношення понять «ноу-хау» і «комерційна таємниця» було предметом наукових досліджень таких вчених як: О. Підпригора, Д. Балкін, О. Сергеев, Т. Бегова, В. Дозорцев, К. Амеліна, Ю. Носік, С. Гавріна, В. Жуков, О. Шишмарьова, В. Копилова, В. Бабкін та інші. Проте, в умовах постійного інноваційного розвитку та розвитку інтелектуальної власності актуалізується питання щодо подальшого дослідження та порівняння цих двох категорій.

Метою статті є загальна характеристика та правовий аналіз і дослідження категорій «ноу-хау» та «комерційна таємниця», а також – їх порівняння та співвідношення.

Виклад основного матеріалу. Поняття «ноу-хау» згадується у низці нормативно-правових актів України, але норми, які його стосуються, є дуже фрагментарними й суперечливими. При цьому, більшість нормативно-правових

актів не надає нормативного закріплення та не надає визначення дефініції «ноу-хау».

Проте, уперше визначення поняття «ноу-хау» було закріплено на законодавчому рівні у Законі України «Про інвестиційну діяльність» [1]. Дана дефініція була визначена у статті 1 вищезазначеного закону і під нею слід розуміти сукупність технічних і технологічних, комерційних та інших знань, що були оформлені у вигляді технічної документації, навичок а також виробничого досвіду, необхідних для організації того або іншого виду виробництва, але не були запатентовані [2].

У свою чергу, також знаходимо визначення досліджуваної категорії і у Законі України «Про оподаткування прибутку підприємств» [3]. Відповідно до п. 1.30 ст. 1 даного нормативного акту, «ноу-хау» опосередковано також порівнюється з промисловим, комерційним і науковим досвідом, тому що роаялі в ньому визначається, як винагорода за отримання права на інформацію щодо промислового, комерційного і наукового досвіду. Інструкція щодо порядку заповнення звіту про продаж ліцензій на об'єкти інтелектуальної власності за формою № 6-нт (ліцензії) [4], а саме п. 2.5, визначала «ноу-хау» вже як конфіденційну інформацію, що є власністю продавця і недоступна будь-якій особі під час використання патенту або в результаті простого виявлення.

Як Законом України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» [5], так і Указом Президента України «Про заходи щодо використання космічних технологій для інноваційного розвитку економіки держави» від 06.02.2001 р. [6], поняття «ноу-хау» визначається як інформація, що була отримана в результаті дослідних випробувань, дуже важлива й корисна для виробництва продукції та/чи надання послуг, така, яка не є загальновідомою чи доступною, описана вичерпно та яка надає можливість перевірити її критеріями що вона не є незагальновідомою та з її істотністю, вважаючи її різновидом технологій.

Таким чином, проаналізувавши положення вже новітнього вітчизняного законодавства, слід констатувати, що дефініція «ноу-хау» використовується та сприймається більше як різновид конфіденційної інформації, що в основному відповідає тенденції, яка склалася і у світовій практиці. Тому, робимо висновок про те, що зміст поняття «ноу-хау» збільшився від конфіденційної інформації у сфері особливої технічної творчості до розуміння конфіденційної інформації не тільки технічного, а й організаційного (управлінського), комерційного, виробничого та інших понять.

Цивільний Кодекс України [8] відніс до об'єктів цивільних прав, поряд з об'єктами, що вже стали традиційними, також і інформацію, а до об'єктів права інтелектуальної власності – комерційну таємницю, легально закріпивши новий спосіб охорони прав володільців інформації, яка становить комерційну таємницю, – збереження її як конфіденційної. Проте, в Цивільному кодексі України до об'єктів права інтелектуальної власності не було віднесено «ноу-хау». Тобто, поняття, яке, як уже було зазначено вище, широко використовується і в нормативно-правових актах, а також договірній практиці, і яке при цьому не використовується в Цивільному кодексі України.

Зважаючи на вищевикладене, «ноу-хау» або інакше кажучи «секрети виробництва» визна-

чають як інформацію, яка виходить за рамки загальних, відкритих відомостей про об'єкт. На сьогодні найчастіше саме «ноу-хау» визначає більш ефективний спосіб функціонування об'єкта техніки. Популярною та усталеною є позиція покупця, при якій купується об'єкт техніки без «ноу-хау», проте за нижчу ціну. У разі, якщо об'єкт техніки купується спільно з «ноу-хау», то сума покупки збільшується. Для покупця дуже важливо придбати нову техніку з можливістю її найбільш ефективного використання, а таким чином – спільно із супутнім «ноу-хау».

Одним із видів «ноу-хау» є так звані управлінські «ноу-хау». Вони становлять собою комерційну інформацію та, у свою чергу, отримали правову охорону. Такий різновид «ноу-хау» може передаватися за договором франчайзингу в якості ефективних прийомів завоювання ринку. Управлінські «ноу-хау» тісно зв'язані з таким відносно новим поняттям як «гудвіл». У свою чергу, «гудвіл» необхідно розглядати як «добре ім'я фірми», яке представляє собою сукупність напрацьованих (у результаті тривалого використання) маркетингових прийомів. Знання та уміння працівників, списки клієнтської бази, а також – інформація про послідовність дій на кожному робочому місці і оптимальне розташування таких місць у робочих приміщеннях – усе це є складовими частинами управлінського «ноу-хау».

Як і будь-який інший об'єкт інтелектуальної власності «ноу-хау» має свої особливості та ознаки, які його виокремлюють та відмежовують від інших об'єктів. Зокрема, Т. Бегова у своїй монографії зазначає положення щодо ознак, яким повинна відповідати інформація, що становить суть «ноу-хау». До них вона відносить зокрема: 1) істотність; 2) ідентифікованість; 3) застосовність на практиці; 4) підтримка інформації в режимі конфіденційності [7, с. 41].

Зважаючи на той факт, що достатньо важко провести чітке розмежування між категоріями «ноу-хау» та «комерційна таємниця», слід проаналізувати положення щодо останньої. Це допоможе або ж виділити тотожні риси, або відмінні.

Згідно з положеннями Цивільного кодексу України, категорія «комерційна таємниця» віднесена до об'єктів права інтелектуальної власності, що закріплені у статті 420 зазначеного Кодексу. Проте, відповідно до іншої статті Кодексу, статті 177 – «результати інтелектуальної, творчої діяльності, інформація» включаються до об'єктів цивільних прав. Статтею 505 Цивільного кодексу України закріплено визначення дефініції «комерційна таємниця». Положення вищезазначеної норми передбачають, що «комерційна таємниця» це інформація, що є секретна в тому розумінні, що вона повністю чи лише в певній формі та сукупності її складових є невідомою та не є легкодоступною для осіб, що зазвичай мають справу з видом інформації, до якого вона належить, через це має комерційну цінність та є предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію. Крім того, п.2 зазначеної статті передбачає, що комерційною таємницею є відомості технічного, організаційного, комерційного, виробничого та іншого характеру, за винятком тих, які відповідно до закону не можуть бути віднесені до комерційної таємниці [8].

Таким чином, відповідно до положень вітчизняного законодавства, комерційна таємниця відноситься до інституту права інтелектуальної власності, а саме, до сукупності тих виключних прав на нематеріальні об'єкти, що є результатом інтелектуальної діяльності людини, серед яких і творча діяльність, а також й інших об'єктів, які до них прирівнюються. Право на комерційну таємницю становить різновид прав інтелектуальної власності (виключних прав). Окрім цього, комерційна таємниця прирівнюється до самої інформації і не є правовим режимом захисту такої інформації. Положення щодо захисту комерційної таємниці містяться не лише в цивільному законодавстві, а й в нормативно-правових актах щодо захисту від недобросовісної конкуренції [9].

При цьому, Господарським кодексом України, а саме статтею 36 передбачено, що до дій, які становлять недобросовісну конкуренцію відносяться «неправомірне збирання, розголошення чи використання комерційної таємниці» [10]. Проте в аспекті характеристики правового режиму комерційної таємниці, захист від недобросовісної конкуренції розглядається лише як один із способів захисту прав на комерційну таємницю, та ніяким чим він не впливає на сутність такої інформації.

Вважаємо за доцільне виокремити також і ознаки, які є притаманними комерційній таємниці. Зокрема, сукупність ознак, які притаманні комерційній таємниці можна поділити на три групи, серед яких:

1. Ознаки, що характерні саме об'єкту комерційної таємниці.
2. Ознаки, які характеризують умови правової охорони об'єкта.
3. Інші ознаки.

Почнемо з такої ознаки як нематеріальність. По-перше, всі ознаки, які притаманні нематеріальному об'єкту притаманні і комерційній таємниці, зокрема до таких можна віднести: відсутність фізичної амортизації, можливість одночасного використання необмеженим колом осіб тощо. По-друге, вагомого значення набувають сутність і зміст нематеріального об'єкта, чи самі відомості, які становлять комерційну таємницю, а не форма їх зовнішнього представлення у порівнянні із авторським правом. Тому, задля встановлення належної правової охорони необхідно використовувати спеціальні заходи щодо відокремлення об'єкта.

До другої ознаки комерційної таємниці можна віднести результат інтелектуальної діяльності. Ця ознака полягає в тому, що для інформації, яка є об'єктом комерційної таємниці, не є обов'язково вимога щодо творчого характеру діяльності, як це прослідковується для винаходу.

Третьою ознакою можна назвати конфіденційність інформації, яка є об'єктом комерційної таємниці. Конфіденційна інформація має багато різновидів. В свою чергу, інформація, що становить комерційну таємницю, є різновидом конфіденційної (конфіденційна інформація протиставляється за режимом доступу відкритій інформації). Ознаки, що характерні для комерційної таємниці є властивими їй в силу сутності об'єкта, такі ознаки обумовлюють особливі умови та надають об'єкту правової охорони. Серед таких умов можна виділити: відсутність необхідності реєструвати об'єкт, відсутність загальнодоступності, загальновідомості, оборотоздатність тощо.

Відсутність загальновідомості є наступною ознакою, вона розглядається як інформація, якою володіє вузьке коло осіб. Саме ця ознака відокремлює об'єкт, що є обов'язковим до його економічного обігу. Незагальновідомість вважається необхідною та достатньою умовою для встановлення охорони об'єкту комерційної таємниці.

По-перше, дана ознака розглядається як особливість суб'єкта права на комерційну таємницю. Зумовлений своєю змістовною нематеріальною природою об'єкт може створюватися декількома особами (незалежно одна від одної). Оскільки, відсутня обов'язкова умова щодо реєстраційної системи закріплення права, первинне право на один об'єкт може одразу належати декільком особам. Тобто, в комерційній таємниці можлива присутність множинності тих, хто володіє правами на один і той самий об'єкт комерційної таємниці [11].

По-друге, якщо є допустимим закріплення первинного майнового права на об'єкт за кількома особами, в той же час відсутнє право авторства на цей об'єкт. Відповідно, авторство не є підставою закріплення прав за суб'єктом, але наявна належність ресурсів, через яку було отримано необхідний результат. Отже, такі права закріплюються саме за суб'єктом, особисту сферу якого складають кадровий, організаційний чи матеріальний ресурс.

По-третє, як фізична, так і юридична особа може наділятися первинним правом на володіння майнових прав на комерційну таємницю.

Попередню умову розкриває критерій відсутності загальнодоступності інформації. Незагальна доступність як ознака комерційної таємниці передбачає, що відсутній вільний доступ до інформації на законних підставах. Особи, які мають право допуску до такої таємниці, повинні бути зобов'язанні не розголошувати її. Цю ознаку пов'язують з вимогою до правоволодільця (того, хто володіє таким правом) щодо здійснення необхідних заходів по збереженню секретності, конфіденційності та незагальновідомості інформації.

Оборотоздатність об'єкта комерційної таємниці є наступною ознакою, саме вона характеризує та відповідає за комерційну цінність, яка, в свою чергу, являє можливість отримання економічної вигоди від його обороту. Отже, оборотоздатність характеризує важливість інформації щодо становища правоволодільця на ринку, або її корисність.

Передумовами оборотоздатності є незагальновідомість та незагальнодоступність. Особливість представлених умов або критеріїв охороноздатності комерційної таємниці полягає в тому, що перевірка їхньої наявності здійснюється не в порядку спеціальної попередньої процедури, а тоді, коли право на комерційну таємницю порушується чи заперечується.

Інформація, яка становить об'єкт комерційної таємниці, не потребує законного визнання її охороноздатності, реєстрування чи виконання інших процедурних дій для поширення правової охорони на неї. Проте, з цього й не слідує повна відсутність у потребі фіксування нематеріального результату інтелектуальної діяльності на певний матеріальний носій для встановлення тотожності (ідентифікації). Саме така фіксація є належним засобом для охорони комерційної таємниці, прав на відповідний об'єкт інтелектуальної власності при вирішенні правових спорів між сторонами. Матеріальний но-

сій, на який здійснюється фіксація, повинен бути доступний для сприйняття іншими суб'єктами. Виходячи з цього, можна зробити висновок, що для належної охорони прав в зазначеному питанні буде не достатньо усної форми для фіксації, належним матеріальним носієм можуть виступати електронна форма, звукозапис, зразок, та ін.

Можна погодитись із думкою, що комерційній таємниці характерна і всебічність відносно інших об'єктів виключних прав. Під дефініцією комерційної таємниці можливо розуміти всяку інформацію «технічного та організаційного, комерційного і виробничого та іншого характеру», на відміну від промислового зразка, винаходу, комерційного найменування тощо, під якими мається на увазі дійсно визначений результат інтелектуальної діяльності. Комерційна таємниця включає в себе навіть потенційне патентоспроможне рішення, яке правовласник не має бажання патентувати та оприлюднювати. Проте, в деяких випадках, держава може обмежити свободу поширення конфіденційності на певні різновиди інформації задля захисту суспільних інтересів (наприклад, Постанова КМУ «Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці» від 09.08.1993 р. № 611). Але і даному випадку необхідно виділити інформацію яка не буде відноситися до комерційної таємниці, і в той же час інформацію, яка буде конфіденційною, але посадові особи органів державної влади матимуть законне право доступу до неї.

Враховуючи вищезазначені ознаки кожного з двох досліджених у роботі понять, є сенс повернутися до їх співвідношення. Основне, що необхідно зазначити це те, що хоч ознаки цих понять і збігаються, проте за своїм змістом та сутністю вони не є однаковими, оскільки мають відмінності у низці вагомих рис.

По-перше, основна об'єктивна відмінність стосується належності цих об'єктів до результатів інтелектуальної творчої діяльності та можливості віднесення їх до об'єктів права інтелектуальної власності. Законодавець визнає належність до них й комерційну таємницю, але дослідивши ряд наукових робіт, бачимо, що точки зору науковців розходяться. Науковцями також спірно вирішується питання щодо віднесення «ноу-хау» до об'єктів права інтелектуальної власності. В. Фейгельсон зазначає, що «ноу-хау» не є об'єктом права інтелектуальної власності, оскільки, не захищається охоронними документами чи авторськими правами [12, с. 81]. Важко погодитися з такою точною зору, адже відсутність певних процесуальних дій не позбавляє «ноу-хау» його ознак результату інтелектуальної власності, більше того, відсутність вимог про виконання певних формальностей є відмінною його рисою.

В. Дозорцева в своїй праці зазначає, що «ноу-хау» не обов'язково повинно становити результат творчої діяльності, в будь-якому разі на рівні, який необхідний для винаходів. Головне, щоб воно розпізнавалося, тобто була можливість встановлення тотожності (ідентифікації) [11, с. 248].

Варто погодитися, що «ноу-хау» не завжди є результатом творчої діяльності, яка відрізняється саме якісною новизною свого результату [13], адже не у всіх випадках «ноу-хау» є якісно новим. При цьому результатом інтелектуальної діяльності, пов'язаної з використанням здатнос-

тей свого раціонального пізнання, здійсненням раціональних, логічних висновків воно є завжди. У випадку, коли незапатентовані, проте патентоздатні технічні рішення зберігаються в секреті – «ноу-хау» виступає як результат творчої інтелектуальної діяльності.

У разі, коли «ноу-хау» становить результат творчої діяльності, це не є перешкодою для віднесення його до об'єктів права інтелектуальної власності, адже право інтелектуальної власності це не лише право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності, а й на інші об'єкти права інтелектуальної власності у випадках, передбачених законом (ч. 1 ст. 418 Цивільного кодексу України). Враховуючи те, що «ноу-хау» є частиною комерційної таємниці, а вона відноситься до об'єктів права інтелектуальної власності, «ноу-хау» в будь-якому разі буде об'єктом права інтелектуальної власності.

По-друге, в основу «ноу-хау» покладається інформація зі сфери техніки та технологій, чим самим відрізняється від комерційної таємниці. Отже, «ноу-хау» можна визнати єдиним видом комерційної таємниці, який є рішенням. Будь-яка інша інформація, що є комерційною таємницею, – інформація про факти.

По-третє, досліджувані об'єкти цивільного права розрізняються за формою існування. Так, системне тлумачення статей 200 і 505 Цивільного кодексу України, а також статті 1 Закону України «Про інформацію» дозволяє дійти висновку, що комерційна таємниця завжди є інформацією, що об'єктивувалася, тоді як «ноу-хау» може бути і не задокументованою інформацією й існувати у вигляді досвіду і навичок.

По-четверте, крім розмежування за формою, різницю між «ноу-хау» і комерційною таємницею можна визначити за обсягом змісту. Поняття комерційної таємниці істотно ширше, ніж поняття «ноу-хау», оскільки воно крім відомостей, що стосуються результатів інтелектуальної діяльності, може включати і відомості, які мають суто інформаційне та навіть пізнавальне значення.

По-п'яте, потенційна цінність «ноу-хау», на відміну від комерційної таємниці, не завжди пов'язана з підприємницькою діяльністю володільця права на «ноу-хау».

По-шосте, на відміну від комерційної таємниці, «ноу-хау» може складатися з даних, що загальновідомі нарізно самі по собі, але які являють виняткову цінність у своїй сукупності саме в певному поєднанні.

По-сьоме, володільцем комерційної таємниці є спеціальний суб'єкт – особа, що здійснює підприємницьку діяльність. Відносно «ноу-хау» таке обмеження не діє. Тому за межами комерційної таємниці виявляється інформація, що відповідає ознакам «ноу-хау», права на яку належать не суб'єктам підприємницької діяльності [5].

Висновки. Таким чином, проаналізувавши вищезазначене, слід наголосити, що «ноу-хау» становить собою важливий елемент комерційної таємниці, яке є результатом інтелектуальної чи інтелектуальної творчої діяльності людини, має практичне застосування та є новим рішенням у сфері техніки. Саме такі відомості можуть позначатись і як «ноу-хау» і як відомості, що становить комерційну таємницю того хто нею володіє.

До особливостей «ноу-хау», які у своїй сукупності виділяють цей нетрадиційний об'єкт права інтелектуальної власності, належать: його нематеріальна природа; режим конфіденційності як основа надання правової охорони; відсутність строку охорони; відсутність офіційного визнання охорono-здатності та державної реєстрації.

«Ноу-хау» становить собою нетрадиційний об'єкт права інтелектуальної власності, до осо-

бливостей якого слід віднести: 1) режим конфіденційності як основа надання правової охорони. Охорона «Ноу-хау» забезпечується не тільки від неправомірного використання, а й від неправомірного доступу; 2) квазівиключний характер права на «ноу-хау»; 3) відсутність процедури захисту, що призначається, оскільки для «ноу-хау» не передбачено механізму засвідчення права (реєстрації) або явних умов охорonoздатності.

Список літератури:

1. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-XII. *Верховна рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12> (дата звернення: 20.09.2019).
2. Білоусов Ю.В., Лозінська С.В., Русу С.Д. Цивільне право України : навч. посіб. Київ : Наукова думка: Прецедент, 2004. 448 с.
3. Про оподаткування прибутку підприємств : Закон України від 28.12.1994 р. № 334/94-ВР. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/334/94-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 21.09.2019).
4. Інструкція про порядок заповнення звіту про продаж ліцензій на об'єкти інтелектуальної власності за формою № 6-нт (ліцензії) від 06.07.1995 р. № 168. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0240-95> (дата звернення: 22.09.2019).
5. Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій : Закон України від 14.09.2006 р. № 143-V. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143-16> (дата звернення: 23.09.2019).
6. Про заходи щодо використання космічних технологій для інноваційного розвитку економіки держави : Указ Президента України від 06.02.2001 р. № 73/2001. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/73/2001> (дата звернення: 24.09.2019).
7. Бегова Т.І. Поняття «ноу-хау» і договір про його передання : монографія. Харків : Право, 2009. 160 с.
8. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 40-44. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 25.09.2019).
9. Бачило И.Л. Информация как предмет правоотношений. *Научно-техническая информация. Серия 1. Организация и методика информ. работы*. 1997. № 9. С. 17–25.
10. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 18, № 19-20, № 21–22. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 26.09.2019).
11. Дозорцев В.А. Интеллектуальные права. *Понятие. Система. Задачи кодификации*. Москва : Статут, 2003. 416 с.
12. Фейгельсон В.М. Интеллектуальная собственность, недобросовестная конкуренция и ноу-хау. Москва : ВНИИПИ, 1997. 109 с.
13. Інтелектуальна економіка: управління промисловою власністю : монографія. Київ : Концерн Вид. Дім «Ін Юре», 2004. 448 с.

References:

1. Pro investytsiynu diyal'nist' [On investment activity]: Zakon Ukrayiny vid 18.09.1991. № 1560-XII [Law of Ukraine dated 18.09.1991. № 1560-XII]. *Verkhovna Rada Ukrayiny*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>
2. Bilousov, Ju.V., Lozins'ka, S.V., & Rusu, S.D. (2004). *Cyvil'ne pravo Ukrayiny* [Civil law of Ukraine]. Kyiv: Naukova dumka. (in Ukrainian)
3. Pro opodatkuvannya prybutku pidpryyemstv [On the taxation of corporate profits]: Zakon Ukrayiny vid 28.12.1994. № 334/94-BP [Law of Ukraine dated 28.12.1994. № 334/94-BP]. *Verkhovna Rada Ukrayiny* [Supreme Council of Ukraine]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/334/94-%D0%B2%D1%80>
4. Instruktziya pro poryadok zapovnennya zvituv pro prodazh litsenziy na ob'yekty intelektual'noyi vlasnosti za formoyu № 6-nt (litsenziyi) [Instructions for completing the 6-nt (licenses) Intellectual Property Objects License Report]: Instruktziya 06.07.1995 p. № 168 [Instruction dated 06.07.1995 p. № 168]. *Verkhovna Rada Ukrayiny*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0240-95>
5. Pro derzhavne rehulyuvannya diyal'nosti u sferi transferu tekhnolohiy [On state regulation of activities in the field of technology transfer]: Zakon Ukrayiny vid 14.09.2006. № 143-V [Law of Ukraine dated 14.09.2006 p. № 143-V]. *Verkhovna Rada Ukrayiny*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143-16>
6. Pro zakhody shchodo vykorystannya kosmichnykh tekhnolohiy dlya innovatsiynoho rozvytku ekonomiky derzhavy [On measures for the use of space technologies for innovative development of the state economy]: Ukaz Prezydenta Ukrayiny vid 06.02.2001 № 73/2001 [Decree of the President of Ukraine dated 06.02.2001 № 73/2001]. *Verkhovna Rada Ukrayiny*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/73/2001>
7. Byehova, T.I. (2009). *Ponyattya «nou-khau» i dohovir pro yoho peredannya* [The concept of "know-how" and the agreement on its transfer]. Kharkiv : Pravo. (in Ukrainian)
8. Tsyvil'nyy kodeks Ukrayin [Civil Code of Ukraine]: Zakon Ukrayiny vid 16.01.2003 № 40-44 [Law of Ukraine dated 16.01.2003. № 40-44]. *Verkhovna Rada Ukrayiny*. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
9. Bachilo, I.L. (1997). Informaciya kak predmet pravootnoshenij [Information as a subject of legal relations]. *Nauchno-tekhnicheskaya ynfomatsyya*, vol. 1, no. 9, pp. 17–25.
10. Hospodars'kyy kodeks Ukrayiny [Economic Code of Ukraine]: Zakon Ukrayiny vid 16.01.2003. № 18, № 19-20, № 21-22. [Law of Ukraine dated 16.01.2003 № 18, № 19-20, № 21-22]. *Verkhovna Rada Ukrayiny*. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
11. Dozorcev, V.A. (2003). *Intellektualnye prava. Ponyatie. Sistema. Zadachi kodifikacii* [Intellectual rights. Concept. System. Codification Tasks]. Moscow: Statut. (in Russian)
12. Fejgelson, V.M. (1997). *Intellektual'naya sobstvennost, nedobrosovestnaya konkurenciya i nou-hau* [Intellectual property, unfair competition and know-how]. Moscow: VNIPI. (in Russian)
13. Інтелектуальна економіка: управління промисловою власністю [Intellectual economics: industrial property management]. Kyiv: In Yure, 2004.